

(/)

[🏠 \(/ \)](#) > 2. Verdenskrig (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61>)> Bøger (<https://www.historie-online.dk/boger>)> Anmeldelser (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Strandet på Java[← Forrige artikel \(https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/bloodlands\)](#)

Strandet på Java

*Kategori: Anmeldelser**Visninger: 424*Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/strandet-paa-java)[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/strandet-paa-java](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/strandet-paa-java)) **t**<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på [https://www.historie-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/strandet-paa-java)[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/strandet-paa-java](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/strandet-paa-java)) **in**[http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/strandet-paa-java&title=)[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/strandet-paa-java](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/strandet-paa-java)&title=)**Anni Schwartz Hansen****Strandet på Java. Krigssejlere fra JANE MÆRSK****Marstal Søfartsmuseum. 302 sider, ill. pris 249 kr. + porto.**

Rystende fortælling om danske søfolks lidelser

Den 9. april 1940 lå A.P. Møllers skib "Jane Mærsk" i Det Indiske Ocean. Dagen efter kom besked om at søge neutral havn. Et skibsråd besluttede at søge mod Java, der var den nærmeste om end 3.300 sømil borte. Den 18. april – også en skæbnedag i dansk historie – anløb skibet Surabayas havn. Det blev starten på mere end fem års helvede for de danske søfolk. Datteren til skibets maskinmester, Anni Schwartz Hansen, har skrevet en fornem bog om søfolkenes forfærdelige oplevelser, da japanerne erobrede øen. Og hjemme vidste de pårørende intet om deres skæbne.

Af Erik Ingemann Sørensen

De sidste års arbejde med nazismens ondskab har på en måde givet mig en vis 'modstandskraft' over for forfærdende og modbydelige beskrivelser. Troede jeg. Men bogen "Strandet på Java - Krigssejlerne fra Jane Mærsk" afslørede, at det absolut ikke er tilfældet. Flere gange undervejs i læsningen måtte jeg lægge bogen bort for at kunne falde lidt til ro. Det er utroligt, så mange sider af denne fortælling, forfatteren har fundet frem om "Jane Mærsk" og dens besætning.

Og så startede det hele egentlig ved lidt af en tilfældighed. Forfatterens søn havde været til julefrokost i 2006. Det viste sig, at hans borddame også havde en morfar, der under krigen havde sejlet med A. P. Møllers skib "Jane Mærsk". Men det var ikke meget, hun kunne fortælle sønnen. Så: "Jeg besluttede at

opsøre hans historie", skriver forfatteren. Og fortsætter: "Min far havde efterladt sig en lille mappe, hvori der lå en artikel skrevet af kaptajn K. M. Kristensen, nogle få avisudklip, to små emblemer og et lille hæfte med karikaturtegninger". (s.5)

Faderen havde ikke fortalt noget om alt det, han havde gennemgået de godt seks år, han havde været borte. Da forfatterens mor besøgte sin mand på sygehuset i Svendborg, hvor han var indlagt med kræft i struben, "...kom hun med ugebladet "Hjemmet", hvori der var en artikel om matros Hans Olsens oplevelser på Java. Ude af stand til at tale slog min far ud med armene og viste tydeligt, at han absolut ikke ville høre et eneste ord om hverken Hans Olsen, JANE MÆRSK eller Java. Han døde den 4. februar 1984, 75 år gammel." (s.265).

Man kan så tilføje, at begrebet posttraumatisk stresssyndrom endnu ikke var blevet en del af lægeverdenens terminologi.

Kronborg om styrbord

Juleaften 1945 var S/S Frigga på vej fra Hull mod København. Ombord var syv mand fra Jane Mærsk. De var stået ud den 10. juni 1939 – 6 ½ år tidligere og var nu på vej hjem efter Anden Verdenskrig var slut. To dage tidligere var kaptajnen og maskinmester Lars Hugo Larsen ankommet med S/S Hroar. Begge tilsyneladende syge. Larsen kom da også på sygehuset kort tid efter. Diagnosen: beriberi. Den havde han fået under opholdet på Java. Han var indlagt i 3 ½ måned og fik et halvt års rekreation. Havet kunne han ikke undvære, men det blev nu med sejlads i det sydfynske, indtil han gik i land og blev varmemester.

I 1970 blev han tildelt en livsvarig pension og hædersgave som anerkendelse for hans indsats som krigssejler.

Forfatterens forældre ved hendes barnedåb i november 1946

Jane Mærsk beslaglægges

Den 18. april 1940 ankom Jane Mærsk til Surabaya på Java efter en sejlads på 3.300 sømil. Det havde et skibsråd besluttet den 9. april, da man erfarede at Danmark var blevet besat. Det var ligeledes blevet meddelt, at danske skibe skulle søge til en neutral havn. Skibet gik igennem Sunda-strædet og fortsatte med Java om styrbord. Ankeret blev kastet på Surabaya red. Her lå man afventende indtil den 10. maj.

Samme dag som Holland blev angrebet af Nazityskland, kom der pludseligt bevæbnede soldater ombord. De meddelte kort og godt, at skibet var blevet beslaglagt af de hollandske myndigheder, hvorefter der blev opstillet soldater med blandt andet maskinkanoner. Jane Mærsk blev den efterfølgende dag forhalet til havnekajen.

Og så dukker en dansk "myndighedsperson" op: konsul Frithiof Guttorm Erik Olsen. 58 år og apoteker. Fremover blot omtalt som Olsen. Det blev et voldsomt møde. "Saa kom Konsul Olsen farende forpustet op ad Landgangen og raabte: "I skulle skamme Jer!!!" (s.35). Skibets maskinist skrev om denne Olsen i sin dagbog: "Han sagde ordret: "Et Ord mere og jeg lader jer straks skyde ned – det har jeg myndighed til. Et par af Besætningen tillod sig at tage til Genmæle over for hans Trusler, men de blev straks arresteret og ført bort. Derefter lød det til os: "Se saa for Fanden at komme i Gang. Kan I ikke se, at det er ramme Alvor: jeg har dansk Politimyndighed, og I har F...g...m at lystre..." (s.35).

Denne Olsen bliver en gennemgående figur i bogen. En figur man i den grad undres over og i realiteten også væmmes ved. Jeg mindes ikke, at man i nyere tid har oplevet noget lignende. Måske bortset fra den daværende danske ambassadør i Frankrig, Niels Egelund.

"En kilde beskriver Paris-ambassadøren som »kynisk, diktatorisk og langt hen ad vejen et udtryk for den ledelsesstil med 'små konger', som plager Udenrigsministeriet«. (Berlingske Tidende, 28.2.2009).

Konsul Olsen er ganske enkelt en katastrofe. Men da man klager over ham efter krigen, så lytter udenrigstjenesten til Olsen – ikke til dem, der måtte lide på grund af mandens manglende indsats.

Jane Mærsk bliver til AMBO

Da Jane Mærsk nu var overtaget af Holland, fik det også nyt navn: Ambo. Fremover sejlede det ud under dette navn – på livsvigtige ture. Skibet var en tanker og transporterede således brændstof rundt mellem forskellige havne i Asien – fordelt mellem både fastland og øer. Men den 7. december 1941 ændres alt. Da Japan angriber Pearl Harbour. Nu blev sejladsene med olie til amerikanerne og efterfølgende englænderne endnu mere livsnødvendige.

Den 10. januar erklærer japanerne så krig mod The Dutch East Indies. I Tarakan var olielagrene blevet stukket i brand. Japanerne hævnedes sig den 18. januar da "..." blev 215 europæere druknet i havet, og andre blev smidt i sumpene for at drukne eller blive ædt af krokodiller..." (s.55). Jane Mærsk nåede imidlertid uskadt til Singapore. Krigen raser rundt om, men først den 3. februar 1942, mens Jane Mærsk ligger i strædet ud for Surabaya, angriber japanerne med stor voldsomhed. Skibet slipper dog i denne omgang – men på mindre end en uge gik mere end 2.000 mand og 10 skibe til bunds i Javahavet. Hvorefter over 100.000 japanske soldater gik i land på øen.

For hollænderne drejede det sig nu om, at japanerne ikke fik fat i skibene. Derfor måtte kaptajnen på Jane Mærsk udføre det, en sømand hader mest af alt: at sænke eget skib, der gik til bunds med 7.000 tons dieselolie ombord.

Forinden havde besætningen oplevet en uhyggelig tilintetgørelse i havnen.